

2. Kvalita lidských zdrojů

2.1. Obyvatelstvo

Sídelní struktura

Stěžejním faktorem ovlivňujícím kvalitu lidských zdrojů v regionu je jeho demografický vývoj. Populační vývoj dlouhodobě dotváří počet obyvatel, jejich strukturu a částečně i jejich rozmístění. Sídelní struktura však sama působí na demografický vývoj regionu.

Je všeobecně uznávanou skutečností, že městské a venkovské obyvatelstvo se od sebe vzájemně liší, jednak svým populačním chováním – přístupem k rodině atd., jednak také například přístupem k trhu práce – hledají si odlišná zaměstnání. Struktura obyvatel a tedy i kvalita lidských zdrojů není jen diferencovaná z pohledu rozčlenění území na město a venkov, ale i z pohledu dalších skutečností. Významným faktorem je také geografická poloha sídel, vzdálenost mezi malými a velkými obcemi, hustota zalidnění, dopravní spojení s většími obcemi apod.

Na území Libereckého kraje se nachází 215 obcí, z nichž 39 má statut města a 2 statut městysu. Proti roku 2000 došlo ke snížení stavu o jednu obec – Častolovice, která se 1. 1. 2005 stala částí města Česká Lípa. V průběhu sledovaného období došlo ke zvýšení počtu měst, v průběhu roku 2006 tento statut získaly tři obce – Ralsko, Lučany nad Nisou a Osečná. V tomto roce zároveň získaly statut městysu obce Holany a Zásada.

V roce 2007 byly obce Libereckého kraje tvořeny 761 částmi, z celkového počtu 215 obcí bylo 80 tvořeno pouze jednou částí. Tato skutečnost právě velmi dobře vypovídá o sídelní struktuře. Nejvíce obcí tvořených pouze jednou částí se nachází v semilském okrese (28 obcí). Průměrná rozloha obce v Libereckém kraji činila 14,7 km², čímž o 2,1 km² převýšila průměr České republiky.

Tab. 2.1.1 Základní ukazatele sídelní struktury k 31. 12. 2007

	Průměrný počet obyvatel		Průměrná výměra (km ²)		Hustota obyvatel na 1 km ²	Podíl osob žijících v	
	obce	části obce	obce	části obce		obcích do 199 obyvatel (%)	městech s 20 000 a více obyvateli (%)
Česká republika	1 661	688	12,6	5,2	131,6	1,9	43,9
Liberecký kraj	2 018	570	14,7	4,2	137,2	1,2	42,2

K 31. 12. 2007 žilo v Libereckém kraji celkem 433 948 obyvatel (4,2 % z celkového počtu obyvatel České republiky) a podle tohoto ukazatele je tak druhý nejmenší. Od roku 2000 se počet obyvatel kraje zvýšil o 4 827 obyvatel, tj. o 1,1 %. Průměrná hustota 137,2 obyvatel na 1 km² mírně převyšovala republikový průměr. Nejvyšší koncentrace obyvatel zaznamenaly okresy Jablonec nad Nisou (222,5 obyvatel na 1 km²) a Liberec (168,4 obyvatel na 1 km²), naopak nejnižší okres Česká Lípa (96,2 obyvatel na 1 km²). Podíl městského obyvatelstva v kraji činil 78,6 %. Méně urbanizován je pouze okres Semily, ve kterém v obcích se statutem města má své bydliště 59,1 % obyvatel. Sídelní strukturu ovlivňuje i poloha a postavení největšího města kraje, kterým je téměř stotisícový Liberec a v jeho blízkosti i druhé největší město Jablonec nad Nisou, které počtem obyvatel nepatrně překročilo 45 tisícovou hranici.

V roce 2007 se nacházelo v Libereckém kraji 37 obcí s méně než 200 obyvateli. Tvořily 17,2 % celkového počtu obcí, žilo v nich celkem 5 104 obyvatel, což představovalo pouze 1,2 % obyvatel kraje. Do velikostní skupiny od 200 do 499 obyvatel patřilo 57 obcí (26,5 %), žilo v nich 17,8 tisíc obyvatel (4,1 %). Do skupiny od 500 do 999 obyvatel náleželo 29,3 % obcí s celkovým počtem obyvatel 43,7 tisíc (10,1 %). Ve 28 obcích (13,0 %) s počtem obyvatel 1 000 – 1 999 dosáhl celkový počet obyvatel 40,6 tisíc (9,4 %), v 15 obcích (7,0 %) řadících se do skupiny 2 000 – 4 999 obyvatel činil počet obyvatel 49,8 tisíc (11,5 %), v deseti obcích (4,7 %) od 5 000 do 9 999 obyvatel bylo soustředěno 67,0 tisíc obyvatel (15,4 %). Velikostní skupiny obcí nad 10 000 obyvatel zastupovalo v Libereckém kraji 5 obcí (2,3 %), které obývalo 209 832 obyvatel (48,4 % celkového počtu obyvatel kraje).

Vývoj osídlení charakterizuje tempo změn tzv. základní urbanizace (změna podílu osob žijících v obcích s méně než 5 000 obyvateli) a tzv. střední urbanizace (změna podílu osob žijících ve městech větších než 20 tisíc obyvatel). V roce 2007 podíl obyvatel žijících v obcích do 5 000 obyvatel dosáhl 36,2 %, oproti roku 2000 došlo ke zvýšení o 1,2 procentního bodu. Ve městech s více než 20 tisíci obyvateli (Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa) žilo 42,2 % obyvatel kraje a oproti roku 2000 byl zaznamenán pokles o 0,8 procentního bodu. Tento vývoj potvrzuje trend posledních let, kdy obyvatelé měst přesídlují do příměstských oblastí, které nabízejí příhodnější podmínky pro bytovou výstavbu i životní prostředí.

Věková struktura

Druhým základním činitelem, ovlivňujícím kvalitu lidských zdrojů neboli počet potenciálních zaměstnaných, je počet obyvatel v ekonomicky aktivním věku. Pracovní sílu kraje tvoří přibližně obyvatelstvo ve věku 15 – 64 let. V tomto věku se nachází něco málo přes sedmdesát procent jeho obyvatel. Velikost pracovní síly však snižují lidé, kteří se ještě na ekonomicky aktivní život připravují v rámci denního studia na středních či vysokých školách.

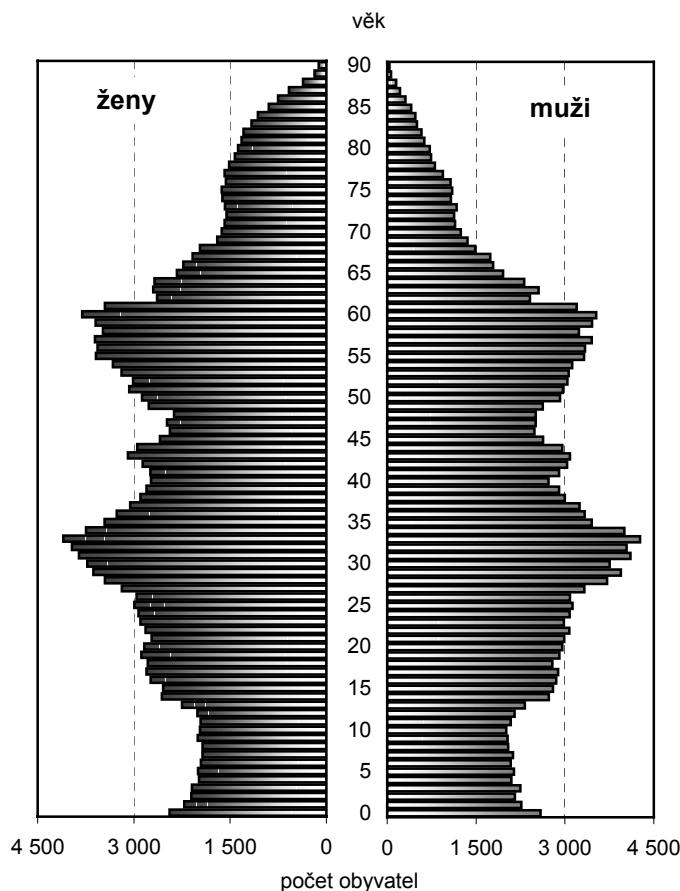
Věkové složení obyvatelstva se tak stává základním zdrojem pro hodnocení kvality lidských zdrojů. Je odrazem demografického vývoje regionu. Věková skladba je tak úzce provázána s procesy porodnosti, úmrtnosti a migrace.

Od roku 1994 počet zemřelých v Libereckém kraji začal převyšovat počet narozených, přirozený úbytek se tak negativně promítal ve vývoji počtu obyvatel kraje a jeho okresů. Migrace, jejíž výše poklesla, se stala méně významným činitelem. Počty přistěhovalých na sledovaném území převažovaly nad vystěhovalými, avšak výše kladného salda (s výjimkou okresu Česká Lípa) nebyla až do roku 2005 výrazná.

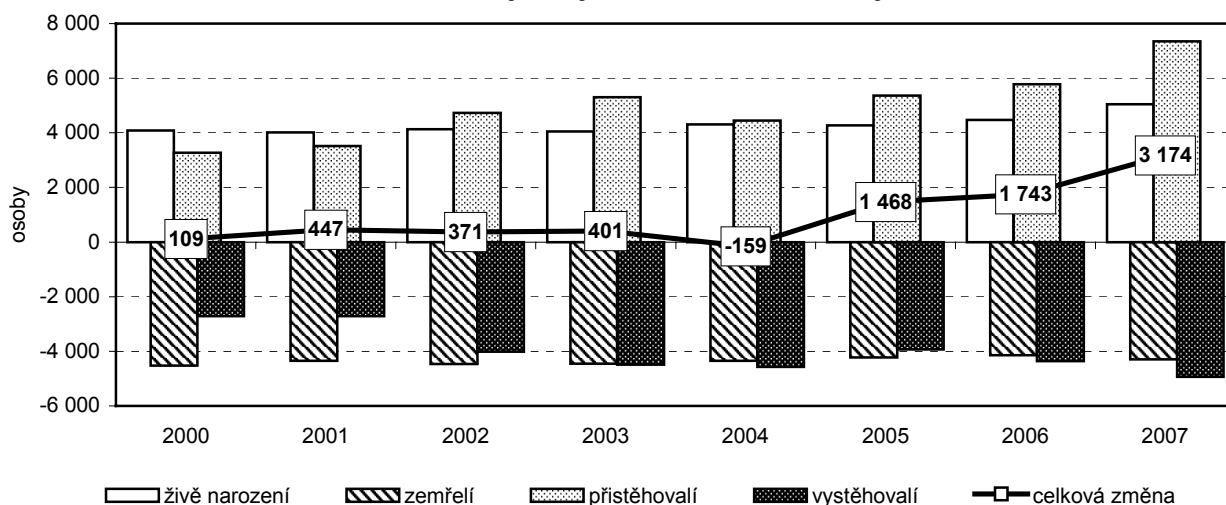
V roce 2005 Liberecký kraj zaznamenal po dlouhé době přírůstek přirozenou měnou, tzn. převahu počtu živě narozených nad počtem zemřelých. Od tohoto roku zároveň trvá celkový přírůstek obyvatel, který je tvořen součtem přirozeného přírůstku a přírůstkem stěhování.

Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel v Libereckém kraji určitým způsobem ilustruje změnu populačního chování obyvatel České republiky, která se začala projevovat v 90. letech a stále přetrvává. Charakteristickým znakem je mimo jiné stárnutí populace, které se projevuje klesajícím podílem osob v nejnižších věkových kategoriích a naopak rostoucím podílem osob ve starších věkových skupinách na celkovém počtu obyvatel.

Graf 1 Věkové složení obyvatelstva Libereckého kraje k 31. 12. 2007

Graf 2 Pohyb obyvatel v Libereckém kraji

Změny podílů osob zastoupených ve vybraných věkových skupinách v letech 2007 proti roku 2000 jsou patrné z tabulky 2.1.2. V roce 2007 žilo v kraji 22,2 tisíc osob ve věku 0 – 4 let, tvořily 5,1 % populace kraje,

jejich podíl se proti roku 2000 zásluhou vyššího počtu narozených v posledních letech zvýšil o 0,4 procentního bodu. Významně se však snížil podíl obyvatel ve věku 5 až 14 let, kdy 42,3 tisíc osob v tomto věku tvořilo 9,7 % celku (o 2,5 procentního bodu méně než v roce 2000). Jedná se o přímý důsledek poklesu porodnosti, který započal v roce 1992 a v roce 1997 dosáhl v Libereckém kraji svého minima, a to pouhých 3 951 živě narozených dětí. V souhrnu dvou věkových kategorií 15 – 24 let byl zaznamenán pokles o 1,9 procentního bodu proti roku 2000, 57 262 osob v této skupině v roce 2007 tvořilo 13,2 % obyvatelstva.

Tab. 2.1.2 Obyvatelstvo podle věkových skupin

	Celkem			Muži			Ženy		
	2000 ¹⁾	2007	rozdíl 2007 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2007	rozdíl 2007 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2007	rozdíl 2007 - 2000 v bodech
Počet obyvatel	429 121	433 948	²⁾ 1,1	208 922	212 030	²⁾ 1,5	220 199	221 918	²⁾ 0,8
v tom ve věku (%):									
0 - 4 let	4,7	5,1	0,4	4,9	5,4	0,4	4,4	4,9	0,5
5 - 14 let	12,2	9,7	-2,5	12,8	10,2	-2,6	11,7	9,3	-2,4
15 - 19 let	6,7	6,5	-0,2	7,0	6,7	-0,3	6,4	6,2	-0,2
20 - 24 let	8,4	6,7	-1,7	8,9	7,1	-1,7	8,0	6,4	-1,6
25 - 34 let	15,6	16,8	1,3	16,2	17,6	1,4	15,0	16,1	1,1
35 - 44 let	12,9	13,9	1,1	13,3	14,4	1,2	12,5	13,5	1,0
45 - 54 let	16,4	12,9	-3,5	16,7	13,1	-3,6	16,1	12,7	-3,5
55 - 64 let	10,2	14,7	4,5	10,0	14,5	4,5	10,5	14,9	4,5
65 a více let	12,9	13,6	0,7	10,1	10,8	0,7	95,7	16,1	-79,6

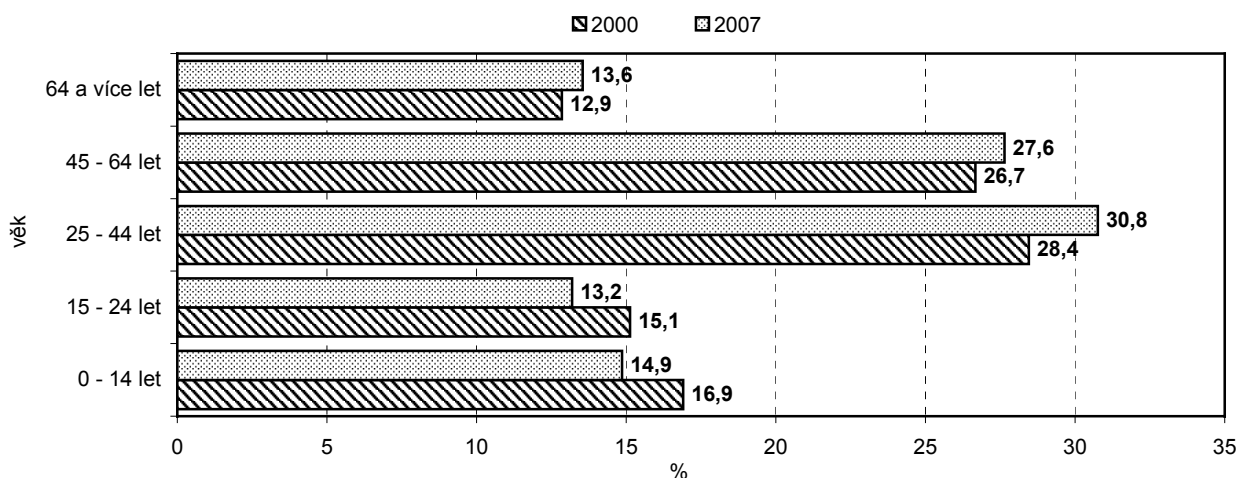
¹⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001)

²⁾ změna v %

Početně nejsilnější byla v roce 2007 skupina ve věku 25 – 34 let (narozená v letech 1974 – 1981), téměř 73 tisíc osob tvořilo 16,8 % celku, podíl osob v tomto věku vzrostl od roku 2000 o 1,3 procentního bodu. Nejvyšší nárůst podílu ve sledovaném období, a to z 10,2 % na 14,7 %, zaznamenala kategorie osob ve věku 55 – 64 let (narozených na konci a po skončení druhé světové války). S počtem 63,9 tisíc osob zároveň představovala druhou nejpočetnější věkovou skupinu. Oproti roku 2007 došlo v této kategorii k navýšení o téměř 20 tisíc osob.

V populaci Libereckého kraje i celé České republiky početně převažují ženy nad muži, tento poměr se však liší v jednotlivých věkových kategoriích. Srovnáme-li vzájemně podíly mužů a žen v roce 2007 ve všech věkových kategoriích, až do 54 let jsou vždy vyšší podíly u mužů (do věku 44 let jsou vyšší i absolutní počty mužů). Ovšem od 55 let jsou vyšší podíly u věkových skupin žen (od věku 45 let jsou vyšší i absolutní počty žen). Vysvětlením je biologicky daný poměr živě narozených dětí podle pohlaví (105 chlapců na 100 dívek) a také vyšší pravděpodobná délka života žen než mužů.

Graf 3 Obyvatelstvo Libereckého kraje podle věkových skupin

V České republice dosáhl na konci roku 2007 podíl dětské složky (dětí ve věku 0 – 14 let) na celkovém počtu obyvatel 14,2 %, v Libereckém kraji pak hodnoty 14,9 %, což znamenalo druhé místo v rámci České

republiky (za prvním Ústeckým krajem 15,3 %). Podíl obyvatel ve věku nad 65 let byl v Libereckém kraji vyčíslen hodnotou 13,6 %, zatímco v České republice činil 14,6 %. Liberecký kraj tak dosáhl třetí nejnížší hodnoty v České republice (nejvyšší podíl Hlavní město Praha 15,6 %, nejnížší Ústecký kraj 13,0 %). Počty osob v těchto dvou uvedených věkových skupinách tvoří stěžejní vstupy ukazatele index stáří, který vypovídá o počtu osob starších 65 let na 100 osob ve věku 0 až 14 let. V roce 2007 sice Liberecký kraj dosáhl třetí nejnížší hodnoty v České republice (index stáří 91,2), ale z porovnání s rokem 2000 (index stáří 76,1) je dobře patrné, že se zvyšuje podíl starších osob v populaci kraje v komparaci s dětskou složkou obyvatelstva a populace kraje povolna „stárne“.

Procentuální zastoupení poslední věkové skupiny, tj. osob ve věku 15 – 64 let, činilo na konci roku 2007 v kraji 71,2 %, shodně jako v celé České republice. Průměrný věk obyvatel Libereckého kraje vzrostl na 39,8 let (40,3 v České republice), vyššího průměrného věku dosáhly ženy 41,3 let (muži 38,3 let).

Vzdělanostní struktura

Výrazný vliv na kvalitu lidských zdrojů má také vzdělanostní struktura obyvatelstva. Základním zdrojem pro zachycení stavu vzdělanosti obyvatelstva staršího 15-ti let jsou výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001 doplněné ze zdrojů výběrového šetření pracovních sil za jednotlivé roky sledovaného období.

Pracovní síla regionu by měla svým dosaženým vzděláním a svým profesním zařazením pokrývat poptávku trhu práce. Aktuálním potřebám trhu práce by se měla přizpůsobovat nabídka studijních oborů a také rekvalifikačních kurzů.

Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů žilo v Libereckém kraji k 1. 3. 2001 celkem 356,0 tisíc osob starších 15-ti let. Jejich vzdělanostní strukturu z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání, pohlaví, věkových skupin, velikostních skupin obcí, či dlouhodobých změn přibližují textové tabulky 2.1.3 až 2.1.6.

Tab. 2.1.3 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání (SLDB 2001)

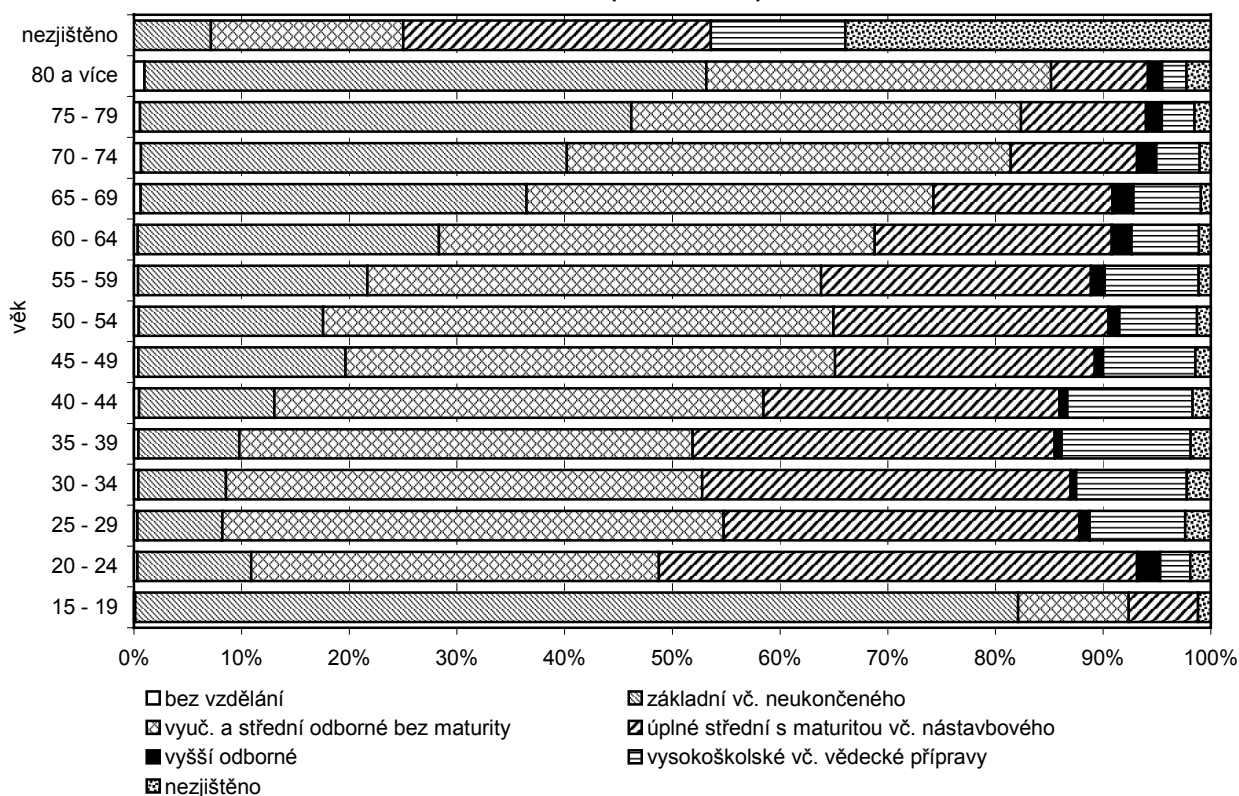
	ČR celkem			Liberecký kraj		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem	8 575 198	4 133 067	4 442 131	356 007	171 504	184 503
v tom vzdělání (%):						
základní včetně neukončeného	23,0	16,5	29,1	23,9	17,8	29,7
vyučení bez maturity	20,5	25,7	15,7	20,4	25,4	15,7
střední odborné bez maturity	17,4	19,6	15,4	19,7	22,1	17,5
vyučení s maturitou	1,5	2,0	1,0	1,2	1,6	0,9
úplné střední všeobecné s maturitou	5,0	3,7	6,2	4,4	3,4	5,4
úplné střední odborné s maturitou	18,4	17,0	19,7	18,2	16,7	19,5
nástavbové studium	2,2	1,5	2,8	2,1	1,5	2,6
vyšší odborné	1,3	1,2	1,3	1,1	1,1	1,1
vysokoškolské	8,5	10,1	7,0	6,9	8,1	5,8
z toho bakalářské	6,3	5,4	7,6	0,5	0,5	0,5
v tom:						
univerzitní	39,7	26,7	57,2	40,8	27,6	58,1
technické	30,1	43,6	11,8	34,1	46,8	17,5
ekonomické	14,5	12,9	16,7	12,4	12,1	12,8
zemědělské a veterinární	6,1	7,5	4,3	5,2	6,2	4,0
umělecké	1,8	1,7	1,9	1,3	1,3	1,3
ostatní	7,7	7,5	8,1	6,2	6,0	6,3
vědecká příprava	0,4	0,6	0,2	0,1	0,2	0,0
bez vzdělání	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,5
nezjištěno	1,3	1,5	1,2	1,6	1,8	1,4

Jako nejvyšší dokončené vykazovalo ke dni sčítání 2001 základní vzdělání včetně neukončeného celkem 85,2 tisíc osob starších 15-ti let, což představovalo 23,9 % obyvatel kraje. Nejvyšší podíl osob se základním vzděláním byl ve věkové skupině obyvatel 15 – 24 let (42,3 %), kdy většina osob v této skupině byla ještě zapojena v procesu vzdělávání, následovala věková skupina nad 65 let (42,0%). Mezi osobami se základním vzděláním převažovaly ženy (54,7 tisíc žen – 29,7 % z celku) nad muži (30,5 tisíc mužů – 17,8 % z celku).

V závislosti na velikostní skupině obcí lze konstatovat, že s rostoucí velikostí obce zpravidla klesá podíl osob se základním či neukončeným vzděláním. Z dlouhodobého pohledu se podíl osob se základním vzděláním

jako nejvyšším dokončeným výrazně snižuje (při sčítání v roce 1991 celkem 118,1 tisíc osob představovalo 35,4 % celku).

Graf 4 Obyvatelstvo Libereckého kraje podle věku a nejvyššího dosaženého vzdělání (SLDB 2001)

Nejnižší podíl obyvatel, kteří vykazali jako nejvyšší dokončené základní či neukončené vzdělání při sčítání v roce 2001, byl dosažen v Hlavním městě Praha (14,5 %), nejvyšší pak v Karlovarském kraji (27,9 %). Oproti republikovému průměru 23,0 % byl podíl v Libereckém kraji o 0,9 procentního bodu vyšší.

Osob s učňovským vzděláním a středním vzděláním bez maturity bylo v roce 2001 ke dni sčítání 142,6 tisíc (40,0 % celku), tvořily tak nejpočetnější vzdělanostní skupinu v Libereckém kraji. Procentuální zastoupení obyvatel starších 15-let s tímto vzděláním se snižuje s rostoucí velikostí obce, přesto si ve všech velikostních kategoriích udrželo prvenství. Nejvíce byl tento typ vzdělání zastoupen u osob ve věkové skupině 45 – 54 let, a to 46,5 %. V absolutních počtech měli převahu muži (81,4 tisíc mužů a 61,1 tisíc žen), přičemž z jejich celkového počtu toto vzdělání dosáhlo 47,5 % (nejvyšší zastoupení mužů ze všech kategorií vzdělání). Podíl žen s tímto vzděláním dosáhl pouze 33,1 % i přesto to byla nejčastěji dosažená úroveň vzdělání žen. Z dlouhodobého pohledu došlo ke zvýšení počtu (122,0 tisíc osob v roce 1991) a podílu osob s učňovským vzděláním a středním vzděláním bez maturity na celku o 3,4 procentního bodu. Proti republikovému podílu (37,9 %) byla krajská hodnota o 2,1 procentního bodu vyšší. Nejvyšší zastoupení osob s učňovským a středním vzděláním vykázal Pardubický kraj (40,8 %), nejnižší Hlavní město Praha (28,8 %).

Tab. 2.1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle věku a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	z toho ve věkové skupině					
		15 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65 a více
Celkem	356 007	64 740	66 535	55 178	70 454	44 256	54 788
z toho se vzděláním (%):							
základním vč. neukončeného	23,9	42,3	8,0	11,0	18,1	24,1	42,0
učňovským a stř. bez maturity	40,0	25,6	45,5	43,7	46,5	41,4	37,4
středním s maturitou vč. vyššího	27,0	28,7	34,3	31,3	25,8	25,3	14,4
vysokoškolským (vč. vědecké přípravy)	7,0	1,5	9,5	11,8	7,9	7,7	4,1

Údaje o vzdělanostní struktuře obyvatel však v současné době neumožňují hodnotit strukturu obyvatel s učňovským vzděláním a středním vzděláním bez maturity podle konkrétních oborů. Právě tato skupina obyvatel s pomocí nejrozličnějších rekvalifikačních kurzů má potenciál dobře reagovat na změny na trhu práce.

Osob se středním vzděláním s maturitou včetně vyššího bylo při sčítání v roce 2001 sečteno téměř 96,0 tisíc, což představovalo 27,0 % obyvatel ve věku nad 15 let (28,4 % dosáhl tento údaj v celé České republice). Z hlediska věku těchto osob jich nejvíce patřilo do skupiny 25 – 34 let. S počtem 54,3 tisíc osob převažovaly v této vzdělanostní skupině ženy nad muži (41,6 tisíc). S rostoucí velikostí obce se zvyšovalo procentuální zastoupení osob se středním vzděláním s maturitou. Nejvyšší podíl osob se středním vzděláním s maturitou byl vykázán v Hlavním městě Praze (35,7 %) a nejnižší v Ústeckém kraji (25,2 %).

Tab. 2.1.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání a velikostních skupin obcí

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	Podíl obyvatel podle dosaženého vzdělání (%)					
		základní a neukončené	učňovské a střední bez maturity	střední s maturitou vč. vyššího	vysokoškolské	nezjištěné	bez vzdělání
Kraj celkem	356 007	23,9	40,0	27,0	7,0	1,6	0,4
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	4 608	28,9	44,2	20,7	4,4	1,4	0,3
200 - 499	16 461	29,7	43,1	21,1	3,8	1,4	0,8
500 - 999	32 742	27,4	44,4	22,1	3,9	1,5	0,7
1 000 - 4 999	70 375	27,8	43,4	22,6	4,3	1,4	0,5
5 000 - 19 999	78 140	23,4	41,0	27,4	6,4	1,4	0,4
20 000 - 49 999	69 820	22,9	38,1	29,2	7,9	1,5	0,4
50 000 a více	83 861	19,2	35,5	31,7	11,1	2,2	0,3

Vysokoškolské vzdělání (vč. vědecké přípravy) mělo ke dni sčítání v roce 2001 ukončeno celkem 25,0 tisíc obyvatel, tj. 7,0 % obyvatel Libereckého kraje starších 15-ti let. Nejvyšší procentuální zastoupení vysokoškoláků (11,8 %) bylo zastoupeno ve věkové kategorii 35 – 44 let, 9,5 % pak ve věkové skupině 25 – 34 let. Z celkového počtu vysokoškoláků bylo 14,4 tisíc mužů a 10,7 tisíc žen, podíl mužů s vysokoškolským vzděláním na celkové populaci mužů starší 15-ti let činil 8,4 % a žen 5,8 %. Nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných osob byl vykázán v obcích s počtem obyvatel nad 50 000, tedy ve městě Liberci. I zde se potvrdila skutečnost, že se zvyšující se velikostní skupinou obce se zvyšoval i podíl osob s tímto vzděláním. Proti roku 1991 podíl osob s tímto vzděláním v kraji vzrostl o 1,4 procentního bodu a za republikovým průměrem (10,1 %) zaostal o 3,1 procentního bodu. Nejvyšší podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním vykázalo Hlavní město Praha, a to 18,8 %, naopak nejnižší podíl byl sečten v Ústeckém kraji, a to 5,4 %.

Tab. 2.1.6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB)

		Celkem		Muži		Ženy	
		počet	v %	počet	v %	počet	v %
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	1991	333 289	100,0	159 658	100,0	173 631	100,0
	2001	356 007	100,0	171 504	100,0	184 503	100,0
z toho se vzděláním:							
základním vč. neukončeného	1991	118 059	35,4	43 784	27,4	74 275	42,8
	2001	85 191	23,9	30 452	17,8	54 739	29,7
učňovským a stř. bez maturity	1991	122 027	36,6	71 096	44,5	50 931	29,3
	2001	142 578	40,0	81 416	47,5	61 162	33,1
středním s maturitou vč. vyššího	1991	72 935	21,9	32 515	20,4	40 420	23,3
	2001	95 974	27,0	41 581	24,2	54 393	29,5
vysokoškolským	1991	18 560	5,6	11 449	7,2	7 111	4,1
	2001	25 036	7,0	14 352	8,4	10 684	5,8

Aktuálnější údaje o vzdělanostní struktuře obyvatel, avšak v daleko omezenějším rozsahu, vycházejí z již zmíněného výběrového šetření pracovních sil. Podle výsledků VŠPS převažovali ve vzdělanostní struktuře obyvatel Libereckého kraje ve věku 15 a více let v roce 2007 obyvatelé se středním vzděláním bez maturity, tento údaj uvedlo 40,8 % obyvatelstva. U mužů se zároveň jednalo o nejpočetnější vzdělanostní skupinu (48,2 % z celkového počtu mužů), u žen s odstupem 0,1 procentního bodu o druhou nejpočetnější vzdělanostní skupinu (33,8 % žen). Počet osob se základním vzděláním v roce 2007 byl proti roku 2000 o 16,9 % nižší, jejich podíl na celku se tak snížil z 26,2 % na 21,0 %. Nejvýraznější pohyb

zaznamenala skupina vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, jejich počet se zvýšil o 30,1 % a podíl na celku vzrostl z 6,1 % na 7,6 %. Z hlediska pohlaví došlo u mužů i žen shodně k nárůstu ve všech vzdělanostních skupinách kromě základního vzdělání, nejvíce se zvýšilo procentuální zastoupení vysokoškolsky vzdělaných (muži o 28,3 %, ženy o 33,1 %).

Vývoj vzdělanostní struktury obyvatel Libereckého kraje, který bezprostředně úzce souvisí s procesem změny kvality lidských zdrojů, v mezidobí mezi sčítáními i v posledních letech sledovaného období, byl příznivý. Snížení podílu osob se základním vzděláním bylo doprovázeno především zvýšením podílu osob se středním vzděláním.

Tab. 2.1.7 Vzdělání populace

Zdroj: VSPS

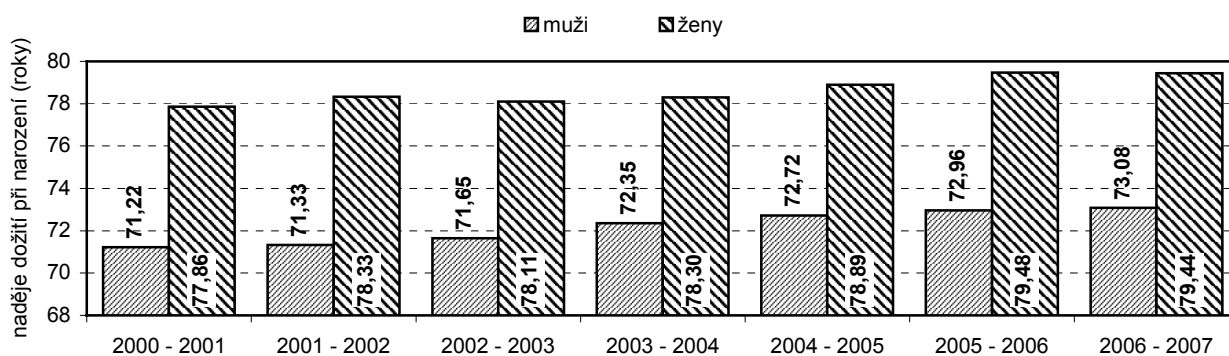
tis. osob

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Index 2007/2000
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let, celkem	355,8	356,1	357,0	358,5	360,1	361,5	364,3	367,7	103,3
z toho podle vzdělání a ISCED 97:									
základní	93,2	90,8	85,0	77,0	78,3	78,5	79,3	77,4	83,1
střední bez maturity	141,4	139,5	143,2	145,8	147,9	151,2	151,4	149,9	106,0
střední s maturitou	93,9	97,4	102,1	108,9	110,5	103,7	105,6	111,7	119,0
vysokoškolské	21,6	22,8	25,0	26,2	23,0	28,0	28,0	28,1	130,1
Muži	171,3	171,5	172,0	172,7	173,6	174,4	176,0	177,9	103,9
z toho podle vzdělání a ISCED 97:									
základní	35,2	33,2	31,5	29,1	28,2	27,9	29,2	29,5	83,7
střední bez maturity	83,6	83,0	81,2	82,2	84,4	88,8	87,7	85,8	102,6
střední s maturitou	38,3	39,2	44,6	46,4	47,0	43,3	44,1	47,4	123,8
vysokoškolské	11,6	12,8	13,7	14,6	13,6	14,2	14,9	14,9	128,3
Ženy	184,5	184,6	185,1	185,8	186,5	187,1	188,4	189,9	102,9
z toho podle vzdělání a ISCED 97:									
základní	57,9	57,6	53,5	47,9	50,0	50,6	50,0	47,9	82,7
střední bez maturity	57,8	56,5	62,0	63,6	63,4	62,4	63,8	64,1	111,0
střední s maturitou	55,6	58,3	57,6	62,5	63,5	60,3	61,5	64,3	115,6
vysokoškolské	10,0	10,0	11,3	11,7	9,4	13,8	13,0	13,3	133,1

Zdravotní stav obyvatelstva

Dalším významným faktorem ovlivňujícím kvalitu lidských zdrojů s výrazným dopadem na oblast zaměstnanosti je i zdravotní stav obyvatelstva. Úroveň a kvalitu života ovlivňují nejrůznější faktory, které se pak promítají do výsledných hodnot jednotlivých ukazatelů charakterizujících zdravotní stav obyvatelstva. Zdravotní stav obyvatelstva odráží nejen vrozené dispozice jedince, svou roli zde hraje i životní prostředí, míra ekonomické aktivity, dostupnost a úroveň lékařské péče, podíl městského a venkovského osídlení. Nelze pominout ani význam životního stylu.

Graf 5 Naděje dožití při narození v Libereckém kraji

Zkvalitnění zdravotní péče, zvýšení osvěty, vliv zdravé výživy a v neposlední řadě zvýšení zájmu obyvatelstva o zdravý životní styl se výrazně odrazily ve zdravotním stavu populace i v její úmrtnosti. Výrazně se snížila úmrtnost kojenců (dětí ve věku do 1 roku), prodlužuje se naděje dožití při narození

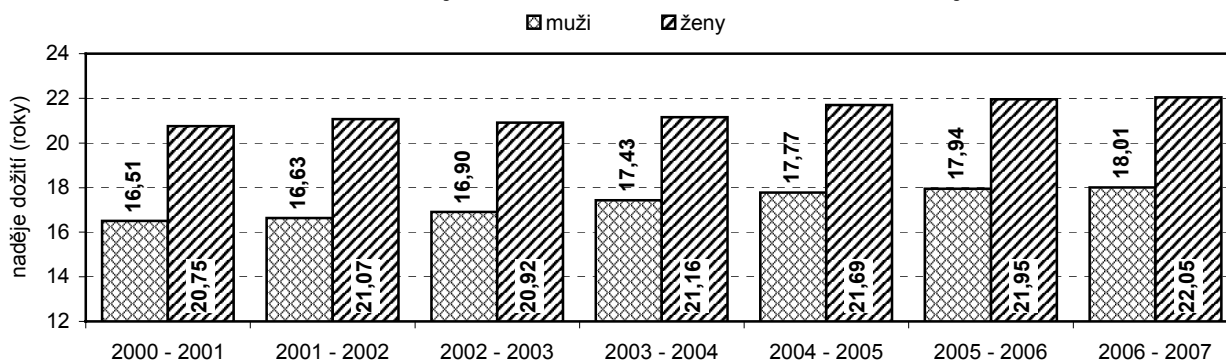
(pravděpodobná délka lidského života), obecně relativně klesají počty zemřelých, a to i přes probíhající stárnutí populace charakteristické přibýváním počtu osob ve vyšším věku.

Tab. 2.1.8 Naděje dožití podle pohlaví a věku

	2000 - 2001	2001 - 2002	2002 - 2003	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006	2006 - 2007
Česká republika							
Naděje dožití mužů ve věku							
0 let	72,14	72,07	72,03	72,55	72,88	73,45	73,67
15 let	57,65	57,60	57,53	58,01	58,32	58,91	59,10
30 let	43,32	43,25	43,17	43,66	43,94	44,49	44,74
40 let	33,87	33,81	33,75	34,21	34,48	34,98	35,26
50 let	25,05	24,99	24,88	25,32	25,56	26,02	26,22
Naděje dožití žen ve věku							
0 let	78,45	78,54	78,51	79,04	79,10	79,67	79,90
15 let	63,87	63,99	63,93	64,44	64,48	65,00	65,22
30 let	49,14	49,26	49,17	49,67	49,72	50,20	50,42
40 let	39,40	39,53	39,44	39,92	39,97	40,45	40,65
50 let	30,04	30,13	30,05	30,51	30,56	31,02	31,21
Liberecký kraj							
Naděje dožití mužů ve věku							
0 let	71,27	71,33	71,65	72,35	72,72	72,96	73,08
15 let	56,14	56,84	57,17	57,74	58,20	58,53	58,52
30 let	42,36	42,55	42,81	43,28	43,76	49,01	44,24
40 let	32,91	33,15	33,45	34,00	34,36	34,65	34,71
50 let	24,14	24,37	24,63	25,16	25,49	25,61	25,67
Naděje dožití žen ve věku							
0 let	77,92	78,33	78,11	78,30	78,89	79,48	79,44
15 let	63,30	63,84	63,68	63,79	64,35	64,85	64,80
30 let	48,56	49,04	48,91	49,01	49,55	50,08	50,04
40 let	38,85	39,30	39,12	39,20	39,77	40,26	40,24
50 let	29,46	29,90	24,63	29,93	30,41	30,76	30,77

Naděje dožití vyjadřuje počet roků, které pravděpodobně ještě prožije osoba v daném věku za předpokladu, že po celou dobu jejího dalšího života zůstanou zachovány stejné úmrtnostní poměry. Obdobně jako je biologicky dáno zastoupení chlapců a děvčat v celkovém počtu živě narozených dětí (na 100 živě narozených dívek v průměru připadá 105 chlapců), je dána i mužská nadúmrtost v průběhu lidského života (vyšší pravděpodobnost úmrtí mužů). Jejím následkem je pak skutečnost, že muži mají nižší naděje dožití než ženy. Naděje dožití při narození mužů v Libereckém kraji v letech 2006 – 2007 dosáhla 73,08 let a žen 79,44 let. Obě tyto hodnoty se pohybovaly mírně pod průměrem České republiky (73,67 let u mužů, 79,90 let u žen). Rozdíly v naději dožití mezi oběma pohlavími se od roku 1993 pozvolna, ale nepravidelně, snižují. Nejmenší rozdíl byl zaznamenán v letech 2003 – 2004, tj. 5,95 let.

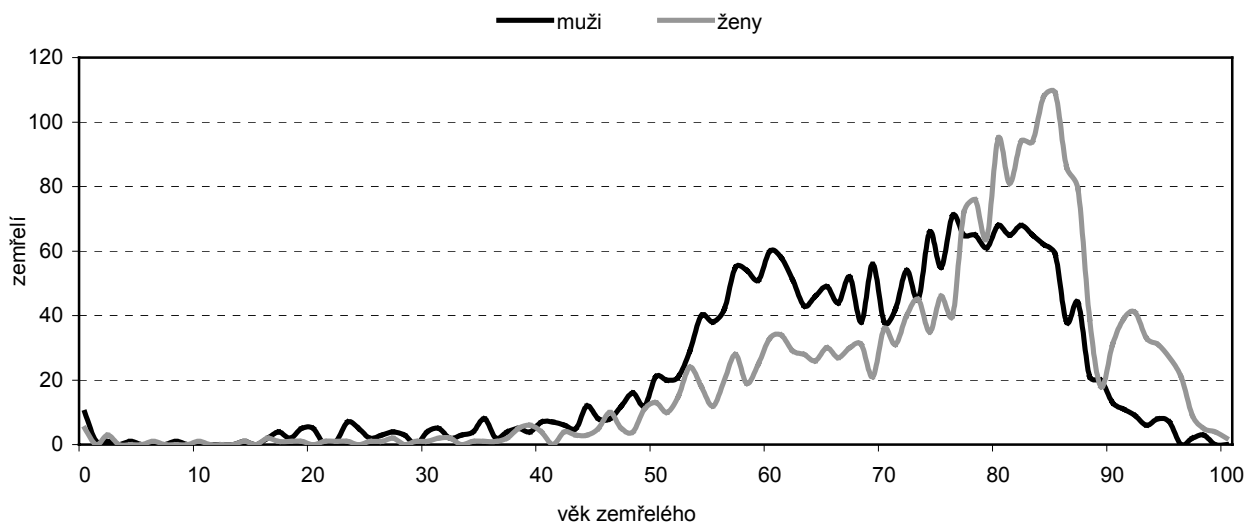
Graf 6 Naděje dožití ve věku 60 let v Libereckém kraji

Zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva tak můžeme dokumentovat právě na vývoji ukazatele naděje dožití. V porovnání s rokem 2000 vzrostla v Libereckém kraji naděje dožití při narození o 1,81 roku u mužů (v celé České republice o 1,53) a o 1,52 roku u žen (v celé České republice o 1,45). Naděje dožití ve věku 60 let v roce 2007 u mužů činila 18,01 let a u žen 22,05, i zde došlo ke zvýšení oproti roku 2000 o 2,14 roků, resp. o 2,06 roků.

Tab. 2.1.9 Úmrtnost podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Index 2007/2000
Zemřelí celkem	4 526	4 355	4 473	4 460	4 349	4 227	4 143	4 289	94,8
zemřelí na 1 000 obyvatel	10,5	10,2	10,5	10,4	10,2	11,2	10,2	9,9	94,3
v tom:									
muži	2 266	2 243	2 290	2 231	2 203	2 162	2 129	2 191	96,7
z toho ve věku:									
15 - 29 let	37	50	47	36	35	42	42	43	116,2
30 - 39 let	37	48	48	60	60	37	39	41	110,8
40 - 49 let	150	132	135	110	122	94	85	93	62,0
50 - 59 let	351	352	347	374	351	372	360	371	105,7
60 - 69 let	461	427	491	424	409	442	456	497	107,8
70 a více let	1 211	1 219	1 204	1 213	1 217	1 154	1 132	1 131	93,4
ženy	2 260	2 112	2 183	2 229	2 146	2 065	2 014	2 098	92,8
z toho ve věku:									
15 - 29 let	21	11	12	16	10	13	11	13	61,9
30 - 39 let	17	21	13	13	12	19	9	21	123,5
40 - 49 let	69	54	60	67	58	48	31	49	71,0
50 - 59 let	163	154	138	152	184	171	163	184	112,9
60 - 69 let	264	280	273	250	232	245	253	289	109,5
70 a více let	1 711	1 581	1 668	1 719	1 636	1 559	1 537	1 531	89,5

Graf 7 Zemřelí podle věku a pohlaví v Libereckém kraji v roce 2007

Tab. 2.1.10 Zemřelí podle příčin smrti

	2000				2007			
	Liberecký kraj		ČR		Liberecký kraj		ČR	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Zemřelí celkem	4 526	100,0	109 001	100,0	4 289	100,0	104 636	100,0
z toho vybrané příčiny (%):								
některé infekční a parazitární nemoci	6	0,1	268	0,2	29	0,7	689	0,7
novotvary	1 279	28,3	28 705	26,3	1 164	27,1	27 709	26,5
z toho zhoubné novotvary	1 273	28,1	28 539	26,2	1 142	26,6	27 359	26,1
nemoci oběhové soustavy	2 289	50,6	58 192	53,4	2 176	50,7	52 464	50,1
nemoci dýchací soustavy	190	4,2	4 959	4,5	199	4,6	5 715	5,5
nemoci trávicí soustavy	180	4,0	4 239	3,9	165	3,8	4 747	4,5
vnější příčiny nemoci a úmrtnosti	319	7,0	7 070	6,5	273	6,4	6 080	5,8

V roce 2007 zemřelo v Libereckém kraji 4,3 tisíc obyvatel, což bylo o 237 osob (tj. o 5,2 %) méně než v roce 2000. Úroveň hrubé míry úmrtnosti, tedy ukazatele počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu, se v tomto období snížila z 10,5 ‰ na 9,9 ‰. Jak již bylo zmíněno v průběhu celého lidského života je pro muže charakteristická vyšší pravděpodobnost úmrtí než u žen. Tento jev dobře znázorňuje předcházející graf, na kterém je rovněž patrné, že nejvýrazněji se mužská nadúmrtnost projevuje ve věku 50 – 69 let. Zatímco v tomto věku v roce 2007 zemřelo téměř 40 % všech zemřelých mužů, podíl úmrtí žen v této věkové skupině tvořil pouze 22,5 %. Druhou stranou tohoto jevu je pak skutečnost, že v posledním sledovaném roce zemřelo ve věku 70 a více let 51,6 % všech zemřelých mužů a 73,0 % žen.

Hlavní příčinou úmrtí mužů i žen v Libereckém kraji jsou nemoci oběhové soustavy, na které v roce 2007 zemřelo 2 176 osob (50,7 % zemřelých). Druhou nejčastější příčinou úmrtí byla onemocnění novotvarů (27,1 % zemřelých). Následkem těchto onemocnění však, na rozdíl od onemocnění oběhové soustavy, umírá relativně více mužů. Dlouhodobě jsou nemoci oběhové soustavy a novotvary nejčastějšími příčinami úmrtí obyvatel Libereckého kraje i celé republiky.

Tab. 2.1.11 Zemřelí ve věku 15 – 69 let podle hlavních příčin a pohlaví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Index 2007/2000
Zhoubné novotvary	618	567	621	592	592	550	558	609	98,5
v tom:									
muži	371	336	386	355	366	321	324	350	94,3
v tom ve věku:									
15 - 29 let	3	4	5	2	2	5	4	1	33,3
30 - 49 let	50	44	39	49	37	22	22	25	50,0
50 - 69 let	318	288	342	304	327	294	298	324	101,9
ženy	247	231	235	237	226	229	234	259	104,9
v tom ve věku:									
15 - 29 let	6	3	1	4	1	1	4	1	16,7
30 - 49 let	41	28	31	43	24	31	18	32	78,0
50 - 69 let	200	200	203	190	201	197	212	226	113,0
Nemoci oběhové soustavy	514	507	489	440	434	439	456	500	97,3
v tom:									
muži	344	350	345	313	299	322	340	347	100,9
v tom ve věku:									
15 - 29 let	2	1	2	2	3	2	2	-	-
30 - 49 let	41	39	39	23	34	22	31	26	63,4
50 - 69 let	301	310	304	288	262	298	307	321	106,6
ženy	170	157	144	127	135	117	116	153	90,0
v tom ve věku:									
15 - 29 let	1	-	-	3	-	1	2	-	-
30 - 49 let	18	14	13	12	9	7	7	13	72,2
50 - 69 let	151	143	131	112	126	109	107	140	92,7
Vnější příčiny	181	179	199	192	193	186	151	194	107,2
v tom:									
muži	142	152	161	151	148	148	120	156	109,9
v tom ve věku:									
15 - 29 let	29	38	32	29	26	32	30	33	113,8
30 - 49 let	55	59	70	57	71	57	41	51	92,7
50 - 69 let	58	55	59	65	51	59	49	72	124,1
ženy	39	27	38	41	45	38	31	38	97,4
v tom ve věku:									
15 - 29 let	12	5	9	6	6	8	4	9	75,0
30 - 49 let	10	11	16	12	18	9	7	10	100,0
50 - 69 let	17	11	13	23	21	21	20	19	111,8

Z celkového počtu 1 142 zemřelých v Libereckém kraji v roce 2007 na zhoubné novotvary bylo 609 osob ve věku 15 – 69 let, tj. 53,3 %. Ve sledovaném období počet úmrtí na následky zhoubných novotvarů poklesl o 10,3 %, z toho počet těchto úmrtí u osob ve věku 15 – 69 let se snížil pouze o 1,5 %. V roce 2007 byly zhoubné novotvary příčinou úmrtí 350 mužů v „produktivním věku“ (57,5 % z celkového počtu

zemřelých ve věku 15 – 69 let na zhoubné novotvary) a 259 žen v „produktivním věku“ (42,5 %). U mužů i žen v „produktivním věku“ je pak z pohledu úmrtnosti na zhoubné novotvary nejvíce ohrožena nejvyšší věková skupina 50 – 69 let (92,6 % všech zemřelých mužů ve věku 15 – 69 let na zhoubné novotvary a 87,3 % těchto žen).

Ačkoli jsou nemoci oběhové soustavy nejčastější příčinou úmrtí obyvatel a v roce 2007 na následky těchto nemocí zemřelo v Libereckém kraji 2 176 osob, jsou méně častější příčinou úmrtí u obyvatelstva v „produktivním věku“ než zhoubné novotvary. Na následky nemocí oběhové soustavy zemřelo v roce 2007 celkem 500 osob ve věku 15 – 69 let, 69,4 % z tohoto počtu pak představovali muži.

Dílním indikátorem zdravotního stavu obyvatelstva je i míra pracovní neschopnosti vyjadřovaná jako procento pracovní neschopnosti. V roce 2007 bylo evidováno v Libereckém kraji více než 169,0 tisíc nemocensky pojištěných osob. Z tohoto počtu bylo denně v pracovní neschopnosti v průměru 10,6 tisíc osob, průměrné procento pracovní neschopnosti tak činilo 6,271 %. Při sledování ukazatelů pracovní neschopnosti je zřetelný zlom v letech 2003 – 2004. V roce 2004 došlo k poklesu průměrného denního stavu práce neschopných přibližně o 2 tisíce osob, prodloužila se průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti a meziročně pokleslo průměrné procento pracovní neschopnosti o 1,168 bodu. Jednou z příčin těchto změn byla právní úprava v oblasti nemocenského pojištění a úprava výpočtu nemocenských dávek.

Průměrné procento pracovní neschopnosti v roce 2007 v České republice dosáhlo hodnoty 5,619 %, nejnižší hodnota byla vykázána v Hlavním městě Praha (4,320 %), naopak nejvyšší v Moravskoslezském kraji (6,777 %). Liberecký kraj dosáhl čtvrtou nejvyšší úroveň tohoto ukazatele. Všeobecně je procento pracovní neschopnosti dávano do souvislosti s úrovní nezaměstnanosti. Tomu odpovídá Hlavní město Praha jako region s nejnižší nezaměstnaností i Liberecký kraj s pátou nejvyšší mírou registrované nezaměstnanosti. Relaci se však vymyká Ústecký kraj, který měl v roce 2007 nejvyšší míru registrované nezaměstnanosti, avšak procento pracovní neschopnosti bylo třetí nejnižší v České republice.

Tab. 2.1.12 Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Index 2007/2000
Počet nemocensky pojištěných osob	178 239	177 366	172 335	166 907	164 459	164 490	167 712	169 047	94,8
Průměrný denní stav práce neschopných (osoby)	12 709	13 609	13 310	12 780	10 672	11 057	10 838	10 601	83,4
Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschop. (kal. dny)	27,3	29,1	31,7	31,4	34,8	33,0	35,5	35,2	128,9
v tom:									
pro nemoc	27,4	28,4	30,9	30,5	34,0	32,1	34,7	34,4	125,5
pro pracovní úrazy	38,0	38,0	41,1	42,5	40,0	41,8	44,0	44,0	115,8
pro ostatní úrazy	22,2	40,6	43,7	44,7	46,3	47,2	46,0	47,4	213,5
Průměrné procento pracovní neschopnosti celkem	7,131	7,673	7,723	7,657	6,489	6,722	6,462	6,271	-0,860
v tom:									
pro nemoc	6,498	7,025	7,031	6,968	5,869	6,096	5,811	5,692	¹⁾ -0,806
pro pracovní úrazy	0,257	0,260	0,265	0,259	0,235	0,240	0,252	0,226	¹⁾ -0,031
pro ostatní úrazy	0,376	0,388	0,427	0,430	0,386	0,386	0,399	0,353	¹⁾ -0,023

¹⁾ rozdíl 2007 - 2000 v procentních bodech

Do oblasti pracovní neschopnosti spadají i nemoci z povolání. V tomto směru se situace v Libereckém kraji po celé sledované období vyvíjela pozitivně. Po meziročním nárůstu o 57,4 % mezi roky 2002 a 2003 počet případů nemocí z povolání od roku 2004 opět zůstává na relativně stabilní nízké úrovni. V roce 2007 tvořilo 54 nově hlášených případů v Libereckém kraji 4,4 % ze všech 1 228 těchto případů v celé České republice. Výjimečný z tohoto pohledu byl rok 2006, ve kterém bylo v kraji nahlášeno pouze 22 nových případů, což odpovídalo 1,9 % z celorepublikového počtu (1 150 případů). V případě nemocí z povolání má však rozhodující roli především odvětví činnosti pracujících, zdravotní stav obyvatelstva je druhořadým faktorem.

K dlouhodobě sledovaným onemocněním patří novotvary a tuberkulóza. Zhoubné nádory představují zvyšující se riziko pro zdravotní stav populace, přestože nejsou nejčastější příčinou úmrtí. Onemocnění tuberkulózou jsou sledována nikoli z důvodu četnosti, ale pro společenské riziko, které představují. Od roku 2000 se počet nemocných (s výjimkou roku 2006) snižuje. Obecně lze konstatovat, že tuberkulózou jsou více ohroženi muži než ženy, nejrizikovější skupinu mezi obyvateli v produktivním věku představují muži ve věku 50 – 69 let.

Tab. 2.1.13 Hlášená onemocnění podle vybraných sledovaných příčin

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Index 2007/2000
Nemoci z povolání celkem	54	45	47	74	51	52	22	54	100,0
Nemoci z povolání na 100 000 nemocensky pojištěných	30,3	25,4	27,3	44,3	31,0	31,6	13,1	31,9	105,4
Zhoubné novotvary	2 123	2 270	2 590	2 658	2 635	2 689	.	.	¹⁾ 126,7
z toho ve věku 15 - 69 let	1 258	1 345	1 456	1 509	1 532	1 519	.	.	¹⁾ 120,7
v tom:									
muži	653	633	745	744	771	791	.	.	¹⁾ 121,1
v tom ve věku:									
15 - 29 let	10	16	23	13	22	17	.	.	¹⁾ 170,0
30 - 49 let	112	100	95	101	101	108	.	.	¹⁾ 96,4
50 - 69 let	531	517	627	630	648	666	.	.	¹⁾ 125,4
ženy	605	712	711	765	761	728	.	.	¹⁾ 120,3
v tom ve věku:									
15 - 29 let	34	48	38	45	27	25	.	.	¹⁾ 73,5
30 - 49 let	142	178	177	184	161	148	.	.	¹⁾ 104,2
50 - 69 let	429	486	496	536	573	555	.	.	¹⁾ 129,4
Tuberkulóza	51	51	47	42	30	26	27	24	47,1
z toho ve věku 15 - 69 let	37	32	36	31	20	21	22	19	51,4
v tom:									
muži	25	25	23	23	14	15	14	14	56,0
v tom ve věku:									
15 - 29 let	1	3	2	1	1	3	-	1	100,0
30 - 49 let	12	13	3	5	9	7	2	6	50,0
50 - 69 let	12	9	18	17	4	5	12	7	58,3
ženy	12	7	13	8	6	6	8	5	41,7
v tom ve věku:									
15 - 29 let	2	1	2	1	-	2	3	1	50,0
30 - 49 let	4	1	8	4	1	2	1	2	50,0
50 - 69 let	6	5	3	3	5	2	4	2	33,3

¹⁾ index 2005/2000

Migrace

Na lidské zdroje v regionu působí také migrace. V posledních letech je populační vývoj Libereckého kraje stále více ovlivňován právě stěhováním. Migrace ovlivňuje věkovou strukturu obyvatel, celkový počet obyvatel, ale i demografické chování populace.

Výraznější změny v úrovni migračního salda v Libereckém kraji byly zaznamenány až v roce 2001, tedy na počátku naší sledovaného období. Významnou měrou k tomuto vývoji přispěla i změna metodiky, kdy do celkového počtu obyvatel začali být započítáváni i cizinci s dlouhodobým pobytem a cizinci s azylem. Tato změna metodiky ovlivnila významně nejen údaje o počtu obyvatel, ale také právě statistiku o stěhování.

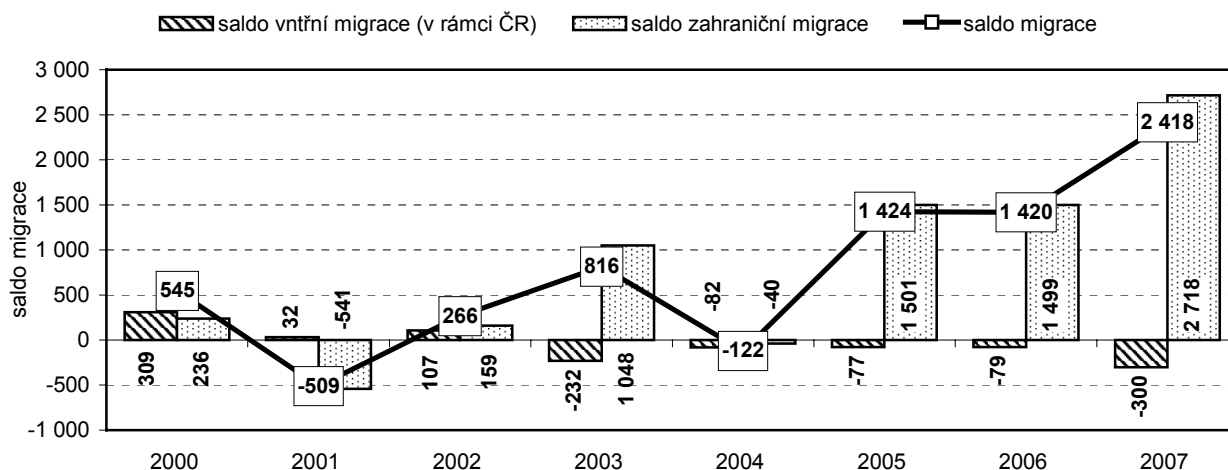
Až do roku 2004 (včetně) se údaje o stěhování získávaly agregací statistických hlášení o stěhování, zaslaných vykazující jednotkou (ohlašovnou pobytu v obci, do které se občan přistěhoval) Českému statistickému úřadu. Od roku 2005 přebírá ČSÚ údaje o stěhování obyvatelstva z Ministerstva vnitra České republiky – informačního systému evidence obyvatelstva.

Údaje o stěhování cizinců poskytoval příslušný okresní orgán Cizinecké a pohraniční policie. Do roku 2000 bylo sledováno stěhování cizinců, kteří měli v České republice trvalé bydliště. Od roku 2001 se vykazuje migrace i za cizince pobývajících v České republice na základě udělení víza nad 90 dnů pobytu, kteří se na našem území zdržují déle než rok a také za osoby s uděleným azylem. Od poloviny roku 2004 je stěhování (i vnitřní) cizinců poskytováno Ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie, které vede evidenci pohybu a ČSÚ tuto evidenci předává.

Možná i tyto změny ve sledování údajů o zahraničním a vnitřním stěhování ovlivnily vývoj statistických údajů o migraci. Následující graf velmi názorně vypovídá o vývoji stěhování od roku 2000. Je z něj dobře

patrné, že vývoj vnitřní migrace (stěhování mezi kraji ČR) se výrazně odlišuje od vývoje zahraniční migrace. Saldo vnitřní migrace v porovnání se saldem zahraniční migrace po celou dobu sledovaného období dosahuje nízkých absolutních hodnot. V letech 2000 – 2002 Liberecký kraj stěhování s ostatními kraji České republiky získával a saldo vnitřní migrace dosahovalo kladných hodnot, od roku 2003 Liberecký kraj vykazuje úbytek obyvatel vnitřní migrací. Vývoj salda zahraničního stěhování se ustálil po roce 2003. Od roku 2004 tak Liberecký kraj každoročně stěhování se zahraničím získává a celkový přírůstek počtu obyvatel kraje je způsoben především kladným saldem zahraniční migrace. Menší měrou se na tomto přírůstku spolupodílí přírůstek obyvatel přirozenou měnou.

Graf 8 Saldo migrace v Libereckém kraji

V roce 2007 se do Libereckého kraje přistěhovalo 7,3 tisíc osob (54,3 % muži) a vystěhovalo 4,9 tisíc osob (51,7 % muži). Přírůstek stěhování obyvatel Libereckého kraje dosáhl v roce 2007 hodnoty 2,4 tisíc osob (59,6 % muži), saldo zahraniční migrace pak činilo 2,7 tisíc obyvatel.

Dlouhodobě nejvíce přistěhovalých i vystěhovalých patří do věkové skupiny 25 – 34 let, následují skupiny 19 – 24 let a 35 – 44 let, což potvrzuje skutečnost, že se stěhují především mladší lidé. V úhrnu let 2000 – 2007 tyto skupiny představovaly 25 119 osob přistěhovalých do Libereckého kraje (63,2 % z celkového počtu) a 21 505 osob vystěhovalých (64,2 % z celkového počtu). Dětská složka včetně studentů (0 – 18 let) představuje dlouhodobě zdroj 17,8 % přistěhovalých a zastupuje 17,3 % vystěhovalých.

Tab. 2.1.14 Přistěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Úhrn 2000 - 2007
Přistěhovalí celkem	3 264	3 508	4 729	5 303	4 448	5 354	5 780	7 349	39 735
z toho ženy	1 649	1 778	2 298	2 469	2 047	2 484	2 668	3 358	18 751
v tom ve věku:									
0 - 5 let	296	306	393	332	308	367	325	432	2 759
6 - 14 let	301	328	437	423	362	338	342	449	2 980
15 - 18 let	128	131	172	187	145	166	183	266	1 378
19 - 24 let	615	697	970	1 181	788	993	1 064	1 422	7 730
25 - 34 let	875	961	1 269	1 463	1 421	1 682	1 824	2 341	11 836
35 - 44 let	326	415	597	778	590	772	946	1 129	5 553
45 - 54 let	296	271	437	498	379	509	567	690	3 647
55 - 64 let	192	185	229	219	222	287	295	360	1 989
65 a více let	235	214	225	222	233	240	234	260	1 863

Počet přistěhovalých osob dlouhodobě roste (od roku 2000 do roku 2007 o 125,2 %), a to ve všech věkových kategoriích. Obdobně, ale v pomalejším tempu, je tomu u vystěhovalých, zde se počet osob od roku 2000 do roku 2007 zvýšil o 81,4 %. Obecně tedy můžeme konstatovat, že v průběhu posledních let se zvyšuje migrace obyvatelstva, včetně starších obyvatel. Nejčastější důvody ke stěhování jsou: následování rodinného příslušníka a bytové důvody, změna pracoviště a přiblížení se k pracovišti, dále pak studium, zdravotní důvody, sňatek nebo rozvod. Následování rodinného příslušníka je často spojeno i s migrací dětí, které následují své rodiče, přičemž tato migrace s věkem klesá.

Tab. 2.1.15 Vystěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Úhm 2000 - 2007
Vystěhovalí celkem	2 719	4 017	4 463	4 487	4 570	3 930	4 360	4 931	33 477
z toho ženy	1 446	2 050	2 118	2 139	2 192	1 922	2 180	2 382	16 429
v tom ve věku:									
0 - 5 let	226	284	285	306	284	289	303	359	2 336
6 - 14 let	257	314	298	322	275	270	306	311	2 353
15 - 18 let	110	118	125	163	143	122	141	169	1 091
19 - 24 let	649	949	966	970	936	617	734	725	6 546
25 - 34 let	739	1 188	1 378	1 321	1 502	1 305	1 441	1 682	10 556
35 - 44 let	228	492	578	594	586	526	653	746	4 403
45 - 54 let	202	310	444	447	441	381	372	475	3 072
55 - 64 let	102	156	164	193	214	201	232	231	1 493
65 a více let	206	206	225	171	189	219	178	233	1 627

V celkového počtu 7,3 tisíc přistěhovalých v roce 2007 na území Libereckého kraje byli cizinci zastoupeni 3,4 tisíci osobami (46,8 % přistěhovalých). Oproti tomu počet evidovaných vystěhovalých do ciziny dosáhl 722 osob, což znamenalo pouze 17,2 % ze všech vystěhovalých z území Libereckého kraje. Následující tabulka výstižně charakterizuje skutečnost, že osoby, které přecházejí státní hranice z nebo na území Libereckého kraje mají nejčastěji státní občanství Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu.

Tab. 2.1.16 Zahraniční migrace podle státní příslušnosti

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Přistěhovalí	3 508	4 729	5 303	4 448	5 354	5 780	7 349
z toho ze zahraničí	501	1 453	2 439	1 570	2 218	2 468	3 440
z toho podle státní příslušnosti:							
Německo	11	31	27	53	66	24	49
Mongolsko	-	6	6	4	2	54	152
Moldavsko	14	57	61	27	70	164	233
Polsko	17	46	18	37	42	17	64
Rusko	21	57	32	31	28	48	103
Slovensko	164	415	1 132	459	605	368	684
Vietnam	45	115	160	207	294	354	652
Ukrajina	102	488	685	496	874	1 217	1 038
Vystěhovalí	4 017	4 463	4 487	4 570	3 930	4 360	4 931
z toho do zahraničí	1 042	1 294	1 391	1 610	717	969	722
z toho podle státní příslušnosti:							
Německo	15	21	15	26	13	2	4
Mongolsko	1	1	2	-	1	4	3
Moldavsko	39	41	39	27	11	45	50
Polsko	23	59	77	43	7	5	12
Rusko	29	43	29	15	18	28	12
Slovensko	492	660	826	1 128	86	20	31
Vietnam	36	45	44	20	127	334	105
Ukrajina	267	271	234	251	299	336	281
Saldo migrace	-509	266	816	-122	1 424	1 420	2 418
saldo zahraniční migrace	-541	159	1 048	-40	1 501	1 499	2 718
z toho podle státní příslušnosti:							
Německo	-4	10	12	27	53	22	45
Mongolsko	-1	5	4	4	1	50	149
Moldavsko	-25	16	22	-	59	119	183
Polsko	-6	-13	-59	-6	35	12	52
Rusko	-8	14	3	16	10	20	91
Slovensko	-328	-245	306	-669	519	348	653
Vietnam	9	70	116	187	167	20	547
Ukrajina	-165	217	451	245	575	881	757

Kladné saldo zahraničního stěhování za rok 2007 (2 809 osob) se nerovnoměrně projevilo ve všech čtyřech okresech Libereckého kraje, nejvíce v okrese Liberec (44,4 % z celkového počtu), v okrese Jablonec nad Nisou (27,0 %), v okrese Česká Lípa (21,0 %), nejméně pak v okrese Semily (7,7 %).

Význam zahraniční migrace na populační vývoj, ale i na kvalitu lidských zdrojů, potvrzuje počet cizinců evidovaných na území Libereckého kraje. K 31. 12. 2007 žilo v obcích kraje 15,3 tisíc cizinců. Téměř vyrovnaný poměr byl mezi osobami s trvalým pobytem (47,7 %) a mezi cizinci, které měli dlouhodobý pobyt delší než 90 dní (52,3 %).

Tab. 2.1.17 Cizinci

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Změna (%)	
								2007/2001	průměrná roční
Cizinci celkem	8 861	9 069	9 849	10 672	11 675	13 148	15 288	72,5	9,5
v tom podle druhu pobytu (%):									
trvalý	44,4	44,2	43,1	47,2	46,4	50,8	47,7	¹⁾ 3,3	x
dlouhodobé pobyty nad 90 dnů	55,6	55,8	56,9	52,8	53,6	49,2	52,3	¹⁾ -3,3	x
v tom podle pohlaví (%):									
muži	.	.	51,8	53,0	53,3	54,0	54,6	x	x
ženy	.	.	48,2	47,0	46,7	46,0	45,4	x	x
z toho podle státní příslušnosti:									
Slovensko	2 061	2 135	2 572	2 069	2 192	2 637	3 106	50,7	7,1
Ukrajina	2 510	2 624	2 933	3 620	4 058	4 681	5 407	115,4	13,6
Vietnam	712	775	850	1 135	1 387	1 491	1 838	158,1	17,1
Polsko	1 711	1 635	1 530	1 549	1 564	1 553	1 562	-8,7	-1,5

¹⁾ rozdíl v bodech